

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDŲ PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJĄ

2021-05-27 Nr. 4D-2021/1-171-303

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo:

1.1. 2021-02-08 X (toliau citatose ir tekste vadinama – Pareiškėja) skundą dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau citatose ir tekste vadinama – SAM, Ministerija) pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Pareiškėjos prašymus pateikti informaciją apie medicininių kaukių galimą neigiamą poveikį sveikatai (daromą žalą) bei dėl Lietuvos administracinių ginčų komisijos (toliau citatose ir tekste vadinama – LAGK) pareigūno 2020-12-09 sprendimo Nr. 21R-948 (toliau vadinama – Sprendimas) nepagrįstumo („Dėl žmogaus teisių pažeidimų, teisės gauti informaciją pažeidimo, pareigų nevykdymo ir biurokratizmo“) (toliau citatose ir tekste vadinama – Skundas-1);

1.2. 2021-03-01 Pareiškėjos skundą dėl SAM pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant jos 2021-02-08 prašymą pateikti informaciją apie acidozę (toliau citatose ir tekste vadinama – Skundas-2) (kartu vadinama – Skundai).

2. Pareiškėjos Skunduose nurodyta:

2.1. Skunde-1:

2.1.1. „Remiantis savo prigimtinėmis teisėmis, 25 Konstitucine teise, įstatymu Nr. VIII-1524 teise gauti informacija [Lietuvos Respublikos teisė gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas; toliau citatose ir tekste vadinama – TGIĮ] ir kitais teisės aktais, 2020-11-08 raštu Nr. 5-2629(kau-002) [toliau citatose ir tekste vadinama – Prašymas-1] pateikiau SAM reikalavimą pateikti turimą informaciją apie kaukių žalą“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

„Tačiau vietoj reikalauotos informacijos 2020-12-02 gautas spjūvis į veidą (atsakymas Nr. 4-2537 [toliau citatose ir tekste vadinama – Atsakymas-1]), kuriame pateikiama neprašyta informacija, t. y., pateikta kokia buvo kaukių žala ir daug nuorodų į kitą neprašytą informaciją (straipsnius ir pan., vėlgi apie kaukių žalą, kuri buvo, o ne esamą), t. y., SAM pažeidė TGIĮ straipsnį Nr. 6.“

„Papildomai įvairiais raštais (pvz., AG-936/04-2020, Nr. 5-2909 / PSG-5262, Nr. 5-3155 / PSG-5878 ir t. t.) mėginu gauti informaciją iš SAM ir kitų valstybinių institucijų apie esamą kaukių žalą, tačiau gaunami atsakymai, kuriuose nurodomas Atsakymas-1, kuriame pateikta neprašyta ir nesusijusi su Prašymu-1 informacija, ir tokiu būdu nei neketinama Man pateikti prašomą informaciją apie kaukių daromą žalą.“

„[...] remiantis TGIĮ Aš turiu teisę gauti informaciją apie esamą kaukių žalą“;

2.1.2. kad LAGK pareigūno Sprendimas (nepriimti nagrinėti skundo dėl įpareigojimo SAM pateikti informaciją apie kaukių žalą) yra nepagrįstas, kartu pateikdama nuomonę, jog „Faktas, kad kaukių žala yra – yra nenuginčijamas, nes remiantis teisės aktu Nr. V-483 žmonėms turintiems jame

išvardintas būkles yra išrašomas sveikatos pažymėjimas [...]“;

2.2. Skunde-2:

2.2.1. „2021-02-08 raštu SAM pateikiau Reikalavimą Nr. 5-618“ (toliau citatose ir tekste vadinama – Prašymas-2). „Juo reikalavau: atsakyti į konkrečius klausimus; juos sunumeruoti tokiais pat skaičiais; ir priminiau, kad atsakymas turi būti pateiktas nepažeidžiant TGIĮ.“

„SAM, neatsakydama į klausimus tiesiogiai užkardina Man galimybę ginti savo ir Mano šeimos sveikatą ir teises.“

„Klausimų ir neva atsakymų, SAM neva [2021-02-24] atsakymo Nr. 4-386 [...] [toliau citatose ir tekste vadinama – Atsakymas-2] analizė“: 1) „**Siunčiau ne laišką, tačiau elektroninį Reikalavimą [Prašymą-2] – dokumentą, kuriame pateikiau išvadą ir klausimus, o ne išreiškiau susirūpinimą.** Mano išvadą, kad kaukių dėvėjimas gali sukelti / sukelti acidozę, kurią padariau remiantis daugybiniais šaltiniais, iš esmės SAM patvirtina žodžiais: „[...] Anglies dvideginio acidozinis poveikis organizmui pradedamas jausti [...]“. Tad, man yra nesuprantama, kodėl SAM neatsakė į klausimą: „1.3. ar ilgalaikis kaukių dėvėjimas gali sukelti acidozę?“, neminint kitų. **Toliau tarnautojas rašo, kad: „Norime Jus nuraminti [...]“. Iš pradžių sumenkina Prašymą-2 pervadinamas jį ir paversdamas jį į neva mano emocija [...], toliau neva mane ramina. [...]. „Ačiū“ A. K. už orumo įžeidimą įžeidžiant mano intelektinius sugebėjimus. O gal dar gražiau? **Gal jis faktinių duomenų reikalavimą permeta ant emocijų, nes Aš moteris?** Kurios, na taip jau gamtos surėdyta, „emocingos“. **Kam moterims informacija? Ar ne?;** 2) „Mano klausimas: „1.1. ar ilgalaikis kaukių dėvėjimas mažina deguonies kiekį kraujyje ir organizme?“. Iš Atsakymo-2 pastraipos Nr. 3, galima daryti prielaidą (gal), kad *normaliomis sąlygomis medicininės kaukės deguonies kiekį kraujyje ir organizme mažina, tačiau neviršija 5 proc.*? Klausimas buvo apie ilgalaikį kaukių dėvėjimą ir ar tai mažina deguonies kiekį kraujyje ir organizme. Kad ir kaip bevartyčiau SAM neva atsakymą, atsakymo į klausimą ir nerandu. Nepaisant fakto, kad SAM pateiktas sertifikatas [...] aprašo tai, kad gaminamos kaukės tam, kad atitiktų standartą, turi būti pagamintos taip, kad *anglies dvideginio įkvėpimas (mirtina zona) neviršytų 1.0%*. Taigi, atsakant į mano klausimą Nr. 1.1., A. K. (toliau – A. K.), privalėjo atsakymą pažymėti skaičiais 1.1. ir išdėstyti, kokia kaukė, kokiomis sąlygomis, kiek procentų mažina deguonies kiekį kraujyje ir organizme. Būtų pakakę 2 pavyzdžių, pvz., medicininių kaukių ir respiratorių“; 3) „Mano klausimą Nr. 1.2. apie pH, kažkodėl apskritai praignoravo. Pažeidė aukščiau minėtus teisės aktus“; 4) „Klausimą Nr. 1.3. taip pat praignoravo. Ir nors remiantis padriku atsakymu (3 pastr.), galima daryti prielaidą, kad *5 proc. viršijanti koncentracija sukelia acidozinį poveikį, tačiau to nepasako konkrečiai, nepasako kokios kaukės ir kokiomis sąlygomis tą acidozinį poveikį sukelia.* Ar ilgalaikis, vienos ar kitos, kaukės dėvėjimas gali sukelti acidozinį poveikį? – Lieka neaišku, nors klausimas buvo užduotas konkretus“; 5) „Klausimas Nr. 1.4. Vėl klausimas praignoruotas. Remiantis TGIĮ aš turiu teisę gauti informaciją, kokie faktoriai (ir / ar vienas iš tų faktorių gali būti kaukių dėvėjimas) sukelia ir / ar gali paskatinti: acidozę; hipoventiliaciją; hiperkalemiją; astmos priepuolius; hiperkapniją; bronchiolių spazmus. Šioje vietoje, turiu pripažinti, kad klausimą išdėčiau ne labai aiškiai. Tačiau vietoje to, kad klausimą praignoruoti, ar buvo sunku paskambinti ir pasitiksinti? Juk ne veltui pateikiu savo telefono numerį“; 6) „Klausimą Nr. 1.5. vėlgi – praignoravo, nors informaciją SAM turi ir yra pateikusi žurnalistams [...]“; 7) Prašymo-2 „punktas Nr. 2 buvo skirtas tam, kad atsakant valstybės tarnautojas laikytųsi TGIĮ str. Nr. 6, ko pasėkoje gaučiau atsakymus į visus klausimus, aiškiai ir t.t.“;**

2.2.2. „Tai, kad atsakymai nesunumeruoti, laikau teisės aktų (LR Konstitucijos 5 str., TGIĮ 6 str. ir kt.) pažeidimu – neetišku valstybės tarnautojo elgesiu, pasityčiojimu“;

2.2.3. „Taip pat, noriu atkreipti dėmesį į tai, kad A. K. Atsakymu-2 neinformavo, kur ir kaip galiu atsakymą apskusti, jei jis manęs netenkina. Dėl to, darau išvadą, kad valstybės tarnautojams visiškai nuspėjauti ką ir kaip jie daro, kokie yra įstatymai, mano teisės ir t.t.“;

2.2.4. SAM „iš esmės neatsakė nei į vieną klausimą, sumenkino Mano Prašymą-2 (ko eigoje įžeidė mano orumą), ir įvertindama tai, kad pažeidė teisės aktus“, nepateikdama „atsakymų

užkardino Man galimybę ginti savo ir Mano šeimos sveikatą – pažeidė Mano žmogaus teises“.

3. Pareiškėja prašo Seimo kontrolierių:

3.1. „padėti gauti informaciją apie esamą kaukių žalą, kaip ir reikalauja“, „jei SAM nepateiks reikalaujamą informaciją per 20 darbo dienų, nuo Jūsų kreipimosi, imtis visų reikiamų veiksmų dėl SAM [...] padarytų pažeidimų (veiksmų, neveikimo, pareigų nevykdymo) pašalinimo [...]“;

3.2. „imtis visų reikiamų veiksmų, kad Aš gaučiau atsakymus į Prašyme-2 pateiktus klausimus (ir Skunde-2, patikslintą Prašymo-2 klausimą Nr. 1.4.), tokia forma, kaip aprašyta Prašymo-2 punkte Nr. 2; iširti A. K. veiksmus, neveikimą, kuriais tarnautojas pažeidžia ne tik įstatymus, Mano teises, tačiau ir tarnybinę etiką [...]“.

4. Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į pirmiau nurodytas aplinkybes dėl Skundo-1 dalies, susijusios su faktinių aplinkybių nustatymu, Sprendimo pagrįstumu (šio rašto 2.1.2 papunktis), informavo Pareiškėją, kad:

4.1. Seimo kontrolierius nėra įgaliotas nustatyti faktinių aplinkybių buvimo (nebuvo), spręsti ginčų dėl teisės. Seimo kontrolierius pagal kompetenciją atlieka skundžiamų viešojo administravimo subjektų veiklos juridinį vertinimą, bet neatlieka veiklos vertinimo, reikalaujančio tam tikros srities specialiųjų žinių (pvz., medicininių, techninių ir pan.). Pažymėtina, kad, esant ginčui dėl Pareiškėjos skunde nurodytų galimų medicininių kaukių žalingumo / nežalingumo, su tuo susijusios aplinkybės Pareiškėjos iniciatyva galėtų būti patikrintos, nustatytos teisme;

4.2. Pareiškėjos nesutikimas su LAGK Sprendimu laikytinas ginču, kuris gali būti sprendžiamas ginčijant Sprendimo pagrįstumą, teisėtumą teisme, kaip tai nustatyta Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 19 straipsnyje;

4.3. atsižvelgiant į tai, kad skunde nurodytų aplinkybių, susijusių su Sprendimo pagrįstumo vertinimu, faktinių aplinkybių buvimo (nebuvo) nustatymu, ginču dėl teisės, tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai ir šios aplinkybės nagrinėtinos kitoje institucijoje (teisme), ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 ir 6 punktais, pagal kuriuos Seimo kontrolierius priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, jeigu skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai ir kai padaro išvadą, kad skundą tikslinga nagrinėti kitoje institucijoje ar įstaigoje, Seimo kontrolierius atsisako tirti Pareiškėjos skundo dalį, susijusią su LAGK pareigūnų veiksmų (neveikimo) bei Sprendimo pagrįstumo vertinimu, faktinių aplinkybių buvimo (nebuvo) nustatymu, ginču dėl teisės;

4.4. Seimo kontrolierius pagal kompetenciją nagrinės Pareiškėjos skundo dalį dėl SAM pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Pareiškėjos prašymus pateikti informaciją apie medicininių kaukių galimą neigiamą poveikį sveikatai (daromą žalą).

5. Iš kartu su Pareiškėjos Skundais Seimo kontrolieriui pateiktų šiam tyrimui aktualių dokumentų nustatyta:

5.1. Prašyme-1 („Reikalavimas pateikti informaciją apie kaukių žalą“) pažymėta:

„Remiantis LR Konstitucijos 25 straipsniu:

Reikalauju: 1. Pateikti informaciją apie medicininių kaukių žalą; 2. jei kuri nors kreipimosi dalis yra ne Jūsų kompetencijoje [...] reikalauju persiųsti institucijai pagal kompetenciją, likusias įgyvendinti. [...]“;

5.2. Atsakyme-1, be kita ko, nurodyta:

„SAM teikia atsakymą į Jūsų reikalavimą pateikti informaciją apie medicininių kaukių žalą.

Informuojame, kad mokslinių duomenų apie apsauginių veido kaukių dėvėjimo galimą neigiamą poveikį sveikatai nedaug. Kai kurių tyrimų duomenimis, dėvėdami kaukes žmonės skundžiasi dirginimu, šiluma, nepatogumu, sunkiu kvėpavimu, netinkamu kaukės dydžiu“ („Canini

L. Andreoletti L, Ferrari P, et al. Surgicalmask to preventinfluenzaltransmissioninhouseholds: aclosterrandomizedtrial. *PloS One*. 2010; 5(11): e13998. Epub 2010/11/26. [...]"

„Naujausiuose straipsniuose pateikiamas kaukių nešiojimo neigiamas poveikis bendroje populiacijoje: klaidingas saugumo jausmas, kaukės apsauginio poveikio praradimas, kai ji nešiojama netinkamai arba nekeičiama. Akcentuojama neverbalinio bendravimo stoka, emocijų išreiškimo / atpažinimo sutrikdymas, o tai sukelia neigiamą psichologinį poveikį“ (<https://europepmc.org/backend/ptpmccrender.fcgi?accid=PMC7361553&blobtype=pdf>). „Nuo kaukių nešiojimo gali atsirasti bėrimas po kauke uždengeta oda, iritacinis dermatitas (medžiaginės kaukės rečiau sukelia bėrimus, aknę, niežėjimą), galvos skausmas (medicinos darbuotojų populiacijoje). Naudojant respiratorius, gali atsirasti sunkumo jausmas kvėpuojant“ (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7422455/> [...]"

„Taip pat informuojame, kad surinkome publikacijų, kuriose nauji tyrimų rezultatai prieštarauja teiginiams, kad nosį ir burną dengiančių apsaugos priemonių (veido kaukių, respiratorių ir kt.) (toliau – veido kaukės) dėvėjimas yra žalingas žmogaus sveikatai. Remiantis Jungtinių Amerikos Valstijų Ligų kontrolės ir prevencijos centro (CDC) informacija, veido kaukės dėvėjimas nedidina anglies dioksido (CO₂) lygio organizme. Kalbant arba iškvėpiant orą, CO₂ molekulės lengvai praeina per veido kaukės audinį ar per jos šonus, nes jos yra pakankamai mažos. Priešingai, virusas, sukeliantis COVID-19 ligą (koronaviruso infekciją), yra daug didesnis nei CO₂ molekulės, todėl jis negali lengvai praeiti per tinkamai uždėtos veido kaukės audinį“ (<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/cloth-face-cover-guidance.html>). „Didžiausiame pasaulyje įrodymais pagrįstų sveikatos naujienų leidinyje „HealthDay“ (aut. Robert Preidt) 2020-10-06 mokslininkai skelbia, kad veido kaukės dėvėjimas negali apnuodyti anglies dvideginio net žmonių, sergančių plaučių ligomis. Naujo tyrimo autoriai įvertino deguonies ar anglies dvideginio kiekio pokyčius sveikiems žmonėms, taip pat tiems, kurie serga lėtine obstrukcine plaučių liga (LOPL) prieš ir panaudojus medicinines veido kaukes. Pasak Amerikos krūtinės ląstos draugijos, žmonės, sergantys LOPL, turi „sunkiau dirbti kvėpuodami“, o tai gali sukelti dusulį ir (arba) nuovargį. Tyrimas, paskelbtas internete 2020-10-02 Amerikos krūtinės ląstos draugijos metraščiuose, parodė, kad veido kaukių dėvėjimo poveikis yra minimalus net žmonėms, turintiems labai sunkų plaučių pažeidimą (aut. Majamio universiteto plaučių, alergijos, kritinės priežiūros ir miego medicinos skyriaus docentas dr. Michaelas Camposas). [...]. Amerikos krūtinės ląstos draugijos „Annals“ 2020-10-2 paskelbtas tyrimas prieštarauja teiginiams, siejantiems veido kaukių dėvėjimą su apsinuodijimu anglies dvideginio jį sulaikant. COVID-19 pandemijos metu veido kaukių nešiojimas tapo labai politine problema, kai kurie asmenys melagingai tvirtina, kad dėvint veido kaukes gali kilti pavojus žmonių sveikatai. [...]. Atlikti moksliniai tyrimai ir modeliavimai rodo, kad privalomas veido kaukių dėvėjimas padeda kontroliuoti ir ženkliai stabdyti COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimą visuomenėje“ (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7186508/>). „Nepaisant galimo neigiamo kaukės poveikio, pripažįstama, kad teisingas apsauginės kaukės nešiojimas turi didesnę naudą nei žalą pandemijos metu [<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7186508/>]. Tarptautinių organizacijų rekomendacijų nuostatos dėl apsauginių kaukių dėvėjimo varijuoja. Tačiau visos jos pabrėžia tinkamo kaukių dėvėjimo svarbą, kad apsauga būtų efektyvi. Suprantama, kad reikalingos papildomos pastangos (mokymas, priminimai ir pan.). Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) teigia, kad apsauginės veido kaukės turėtų būti naudojamos kaip visapusiškos priemonių, skirtų užkirsti kelią SARS-CoV-2 viruso perdavimui ir išgelbėti gyvybes, strategijos dalis. Kaukes PSO ypač rekomenduoja dėvėti asmenims, turintiems lėtinių ligų, vyresniems nei 60 metų, jaučiantiems peršalimo ligų simptomų. [...]" („<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>“).

„Apibendrinant pažymime, kad teiginiai, kad medicininės kaukės sukelia sveikatos sutrikdymą, galima apsinuodyti CO₂, gali kilti galvos svaigimas, skausmas ar net alpimas, ne kartą yra paneigti kaip melagingi, mat sveikatos problemų gali kilti tik tokiu atveju, jei asmuo kaukę dėvi netaisyklingai.

Kaip nurodo Pasaulio sveikatos organizacija, **ilgalaikis medicininių kaukių dėvėjimas, laikantis nurodymų, nesukelia nei CO₂ intoksikacijos, nei deguonies trūkumo.** „Dėvėdami medicininę kaukę įsitikinkite, kad ji jums tinka ir yra sandari tiek, kad leistų laisvai kvėpuoti. Niekada nenaudokite vienkartinės kaukės kelis kartus, o jai sudrėkus – pakeiskite kita“, – rašoma oficialiame Pasaulio sveikatos organizacijos internetiniame puslapyje“;

5.3. Prašyme-2 pažymėta:

„Remiantis tinklalapyje „Ligos.lt“ [...] ir kituose šaltiniuose pateikta informacija apie acidozę, galima daryti išvadą, kad kaukės sukelia šią ligą. Atsižvelgiant į tai:

Reikalauju: 1. atsakyti į klausimus: 1.1. ar ilgalaikis kaukių dėvėjimas mažina deguonies kiekį kraujyje ir organizme? 1.2. ar dažnas ir / ar ilgalaikis kaukių dėvėjimas rūgština pH? 1.3. ar ilgalaikis kaukių dėvėjimas gali sukelti acidozę? 1.4. kokie faktoriai sukelia ir / ar gali paskatinti acidozę, t. y. nuorodoje išvardintus faktorius? Pavyzdžiui, ar žmogui sergančiam bronchine astma, kaukių dėvėjimas gali išprovokuoti astmos priepuolį ir t.t.? 1.5. ar kaukės apsunkina kvėpavimą? 2. pateikiant atsakymus, reikalauju kiekvieną atsakymą sunumeruoti atitinkamai, t. y.: atsakant į punkto 1.1. klausimą, atsakyme rašyti: *atsakymas į 1.1. punkto klausimą*, į punkto 1.2. klausimą: *atsakymas į 1.2. punkto klausimą* ir t.t.; [...]“;

5.4. SAM Visuomenės departamento Atsakyme-2 (rengėjas A. K.) nurodyta:

„SAM pagal kompetenciją išnagrino Jūsų elektroniniu paštu gautą laišką, kuriame **reiškiate susirūpinimą**, kad apsauginių kaukių dėvėjimas žmonėms gali sukelti acidozę.

Norime Jus nuraminti, kad apsauginės kaukės acidozės nesukelia. Literatūroje yra aprašyti tik keli atvejai, kai žmonės, kurie dėvėjo respiratorius, kartais juto nedidelį galvos skausmą ar svaigimą, kuri jie siejo su šios apsaugos priemonės dėvėjimu. Tačiau, norime atkreipti dėmesį, kad visi šie asmenys dėvėjo ne apsaugines kaukes, o aukšto apsaugos lygio respiratorius, neturinčius oro vožtuvo ir tuo metu dirbo sunkų, ilgai trunkantį fizinį darbą bei buvo aplinkoje, kurioje buvo karšta ir mažai deguonies.

Normaliomis sąlygomis medicininės kaukės dėvėjimas tokių požymių ar acidozės nesukelia, nes kaukė turi pakankamai gerą pralaidumą orui. Aplinkos ore anglies dvideginio koncentracija yra apie 0,04 proc. Anglies dvideginio acidozinis poveikis organizmui pradedamas jausti tada, kai jo koncentracija padidėja 125 kartus, t.y. viršija 5 proc. koncentraciją. Tokią ribą pasiekti dėvint medicininę kaukę neįmanoma.

Svarbu dėvėti atitinkančias standartus kaukes, laikytis jų dėvėjimo taisyklių, palaikyti jų švarą – dažnai keisti, jei šios yra vienkartinės arba plauti, jei šios daugkartinės. Išsamias medicininių kaukių dėvėjimo taisykles galite rasti čia: <https://sam.lrv.lt/lt/naujienos/sam-primena-kaip-taisyklingai-deveti-medicinines-veido-kaukes>.

Jei Jūsų gydytojas nustatė, kad dėl sveikatos būklės ar neįgalumo negalite dėvėti medicininės kaukės, siūlome dėvėti apsauginį veido skydelį.“

6. Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į pirmiau nurodytas aplinkybes, kreipėsi į SAM, prašydamas (pateikiant nurodomas aplinkybes patvirtinančius dokumentus):

6.1. dėl Skundo-1 – pateikti išsamią informaciją, motyvuotus paaiškinimus dėl Skunde-1 nurodytų aplinkybių: 1) Atsakyme-1 „pateikiama neprašyta informacija, t. y., pateikta kokia buvo kaukių žala ir daug nuorodų į kitą neprašytą informaciją (straipsnius ir pan., vėlgi apie kaukių žalą, kuri buvo, o ne esama)“, „remiantis TGIĮ Aš turiu teisę gauti informaciją apie esamą kaukių žalą“; 2) „SAM nepateikdama prašomą informaciją tiesiogiai kelia grėsmę Mūsų šeimos sveikatai, t. y., pažeidžia LR Konstitucijos 21 straipsnį; 3) „Faktas, kad kaukių žala yra – yra nenuginčijamas, nes remiantis teisės aktu Nr. V-483 žmonėms turintiems jame išvardintas būklės yra išrašomas sveikatos pažymėjimas [...]“; kodėl Atsakyme-1 (atsakant į prašymą pateikti informaciją apie medicininių kaukių galimą neigiamą poveikį sveikatai (daromą žalą), įgyvendinant viešojo administravimo išsamumo principo reikalavimus: 1) nebuvo pateikta informacija apie teisės aktus, kuriuose nustatyti Lietuvos rinkoje esančių medicininių kaukių saugos, medicininių kaukių

naudojimo (įprasto, ilgalaikio nepažeidžiant teisės aktuose gaminiui nustatytų saugos reikalavimų) reikalavimai, t. y., kokia tvarka naudojant medicininės kaukes jos nesukelia jokios rizikos arba kelia vartotojų gyvybei ir sveikatai tik minimalią riziką, kuri yra suderinama su gaminio naudojimu, yra priimtina ir atitinka aukštą vartotojų saugos ir sveikatos apsaugos lygį, kuri valstybės institucija, kokiais teisės aktais vadovaudamasi vykdo medicininių priemonių (tarp jų, ir kaukių) rinkos priežiūrą, kaupia duomenis apie vartotojų grupes, ypač vaikus ir pagyvenusius žmones, kurių sveikatai dėl gaminio naudojimo galėtų kilti pavojus, bet kokius vartojimo rizikos didėjimą arba mažėjimą galinčius lemti veiksniai ir pan.; 2) buvo nurodyti moksliniai duomenys, publikacijos apie apsauginių veido kaukių dėvėjimo galimą neigiamą poveikį, įvairių institucijų nuomonės, tačiau nebuvo remtasi konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis ir teisės aktų reikalavimais, kompetentingos (medicininių priemonių rinkos priežiūrą pagal kompetenciją vykdančios) institucijos) oficialiais, įgyvendinant įstatymų reikalavimus, sukauptais medicininės priemonės (kaukių) saugumo duomenimis (pvz., informacija apie bet kokius kaukių vartojimo rizikos didėjimą arba mažėjimą galinčius lemti veiksniai, apie išnagrinėtų skundų rezultatus, apie taikytas priemones ir pan.); jeigu tokia informacija, jos dalimi, SAM nedisponuoja, inicijuoti kompetentingos institucijos informacijos šiais klausimais pateikimą); ar nagrinėjant Prašymą-1 buvo gauta informacija iš kompetentingos institucijos, jeigu į kompetentingą instituciją nebuvo kreiptasi (pvz., VAĮ nustatyta tvarka dėl tarnybinės pagalbos suteikimo), Prašymas-1 (jo dalis) nebuvo persiųstas nagrinėti atitinkamai institucijai – nurodyti priežastis; tuo atveju, jeigu Pareiškėjai nebuvo pateikta pirmiau nurodyta informacija, paaiškinimai, ***pateikti SAM papildomą atsakymą Pareiškėjai arba inicijuoti kompetentingos institucijos papildomą atsakymą Pareiškėjai į jos prašymus*** (Seimo kontrolieriui – atsakymo kopiją);

6.2. dėl Skundo-2 – „pateikti išsamią informaciją, motyvuotus paaiškinimus, nuomonę, ar SAM Atsakymu-2 pateikė išsamumo principo reikalavimus atitinkančius atsakymus į Prašymo-2 klausimus, ar SAM iš tiesų „neatsakydama į klausimus tiesiogiai užkardina [...] galimybę ginti [...] šeimos sveikatą ir teises“, „Pažeidžia įstatymą TGIĮ, jo 6 ir kitus str., LR Konstitucijos 5, 18, 19, 25 ir kt., bei kitus teisės aktus“; kodėl, SAM neatsižvelgė į Pareiškėjos prašymą atsakyti į konkrečius Prašymo-2 klausimus, juos sunumeruojant „tokiais pat skaičiais“; dėl Pareiškėjos atliktos Atsakymo-2 turinio analizės (pagal 2.2.1 papunkčio 1–7 pastraipas); kodėl Atsakyme-2 nenurodyta jo apskundimo tvarka; ar rengiant ir pasirašant Atsakymą-2 buvo laikytasi tarnybinės etikos principų reikalavimų (pateikti atsakingo už tarnybinės etikos politikos formavimą SAM pareigūno motyvuotą vertinimą) ir kt.

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

7. Iš SAM Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos, paaiškinimų bei dokumentų nustatyta:

7.1. dėl Skundo-1.

7.1.1. „Informuojame, kad ***Pareiškėja per 2020–2021 metų laikotarpį į SAM rašytiškais prašymais ir reikalavimais kreipėsi 20 kartų. Į Pareiškėjos prašymus Ministerija pateikė 17 atsakymų raštu, į 3 Pareiškėjos prašymus pagal kompetenciją atsakė kitos institucijos.***

Dėl informacijos „apie kaukių daromą žalą“ ir dėl kaukių privalomo dėvėjimo pagrįstumo Pareiškėja kreipėsi 2020-11-05 (Ministerijoje reg. Nr. 5-2596), 2020-11-09 (Prašymas-1), 2020-11-10 (Ministerijoje reg. Nr. 5-2649). Kadangi prašyme pateikti informaciją apie kaukių daromą žalą buvo akcentuojama į anglies dvideginio kraujyje padidėjimą, Ministerija, išanalizavusi tuo metu paskelbtas publikacijas apie medicininių kaukių daromą poveikį žmogaus sveikatai, į šiuos Pareiškėjos prašymus pateikė informaciją: atitinkamai 2020-11-27 raštu Nr. 4-2501, Atsakymu-1 ir 2020-12-01 raštu Nr. 4-2534.

Ministerija, išanalizavusi literatūros šaltinius, kuriuose buvo paskelbti tyrimai dėl galimo anglies dvideginio koncentracijos kraujyje padidėjimo dėl dėvimos medicininės kaukės, ir remdamasi išvadomis, pateikė Pareiškėjai informaciją ir apie galimą neigiamą poveikį sveikatai ir

aiškiai jį išvardino“ (pažymos 5.1 punktas).

SAM „pateikė informaciją Pareiškėjai apie galimai neigiamą poveikį žmogaus sveikatai, o Pareiškėjos teiginys, kad „SAM nepateikdama prašomą informaciją tiesiogiai kelia grėsmę Mūsų šeimos sveikatai“ nėra pagrįstas objektyviomis aplinkybėmis“;

7.1.2. „Pareiškėjos minimas sveikatos apsaugos ministro 2020-03-23 įsakymas Nr. V-483 „Dėl Sunkių lėtinių ligų, dėl kurių ekstremaliosios situacijos ar karantino laikotarpiu asmeniui išduodamas nedarbingumo pažymėjimas, sąrašo patvirtinimo“ nustato Sunkių lėtinių ligų, dėl kurių ekstremaliosios situacijos ar karantino laikotarpiu asmeniui išduodamas nedarbingumo pažymėjimas, sąrašą, bet ne kaukių dėvėjimo išimtis.

Išimtis dėl kaukių dėvėjimo nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-11-04 nutarimas Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ (toliau – Nutarimas Nr. 1226). Nutarime Nr. 1226 nustatytos išimties, leidžiančios nedėvėti kaukių, yra taikomos neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei. Šiems asmenims rekomenduojama nešioti veido skydelį. Ligos, dėl kurių asmenims taikomos išimties, Nutarime Nr. 1226 nedetalizuojamos. Šios išimties buvo padarytos atsižvelgiant į tėvų, auginančių psichinę negalią turinčius vaikus, kreipimąsi, taip pat į verbalinio bendravimo sutrikimų turinčių asmenų prašymus ir pan.

Pažymima, kad remiantis atnaujintu Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC) dokumentu „Using face masks in the community: first update. 15 February 2021. ECDC: Stockholm; 2021“, pagrįstu literatūroje turimais ir pateikiamais įrodymais, ECDC konstatuoja, kad veido kaukes reikėtų vertinti kaip nemedikamentinę intervenciją kartu su kitomis priemonėmis kaip dalį pastangų kontroliuoti COVID-19 pandemiją. Atsižvelgiant į turimus įrodymus, SARS-CoV-2 perdavimo charakteristikas, galimybes ir galimą žalą, susijusią su įvairių tipų veido kaukių naudojimu, ECDC rekomenduoja:

- dėvėti kaukes vietose, kur yra viruso perdavimo rizika – uždaroje erdvėje ir žmonių susibūrimo vietose atvirose erdvėse;

- žmonėms, kuriems susirgimo sunkia COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) forma, rizika yra didžiausia, pvz., pagyvenusiems žmonėms arba žmonėms, turintiems sunkių lėtinių ligų.

Taip pat pažymima, kad TGIĮ 18 straipsnyje nustatyta, kad dokumentai pareiškėjui teikiami tokio turinio ir tokiu formatu, kurie naudojami institucijoje ir kurie nereikalauja papildomo dokumentų adaptavimo, apdorojimo ar kitokio perdirdimo. ***Šiuo atveju pastebėtina, kad SAM dokumentais dėl kaukių galimai neigiamo poveikio sveikatai nedisponuoja***, atsakydama Pareiškėjai apie kaukių daromą žalą, SAM rėmėsi mokslinėse publikacijose paskelbta informacija, mokslu pagrįstomis PSO bei ECDC rekomendacijomis ir informacija“;

7.1.3. „Informacija apie teisės aktus, kuriuose nustatyti Lietuvos rinkoje esančių medicininių kaukių saugos reikalavimai, Pareiškėjai nebuvo pateikta, kadangi Pareiškėja tokios informacijos neprašė. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020-03-12 įsakymu Nr. V-334 „Dėl medicinos priemonių (prietaisų) teikimo į Lietuvos Respublikos rinką ir naudojimo valstybės lygio ekstremaliosios situacijos visoje šalyje dėl naujojo koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės laikotarpiu“ leidžiama teikti į Lietuvos Respublikos rinką ir joje platinti bei naudoti vienkartinės nesterilias medicinines veido kaukes, kurioms nebuvo pritaikytos Medicinos priemonių (prietaisų) saugos techninio reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. V-18 „Dėl Medicinos priemonių (prietaisų) saugos techninio reglamento ir Aktyviųjų implantuojamųjų medicinos priemonių (prietaisų) saugos techninio reglamento patvirtinimo“ (toliau – Medicinos priemonių reglamentas), atitikties įvertinimo procedūros, jeigu šių vienkartinės nesterilių medicininių veido kaukių tiekėjas turi šių vienkartinės nesterilių medicininių veido kaukių atitikties dokumentus (sertifikatus, bandymų protokolus), išduotus atitikties vertinimo įstaigos, įsisteigusios Europos ekonominės erdvės valstybėje narėje arba Šveicarijoje, ir įrodančius šių vienkartinės nesterilių medicininių veido kaukių

atitiktį Europos standartui EN 14683:2019+AC:2019 „Medicininės kaukės. Reikalavimai ir bandymo metodai“.

Pirkėjui paprašius tiekėjas privalo pateikti šiuos atitikties dokumentus. Atitikties dokumentuose turi būti nurodyta ši informacija: dokumentą išdavusi atitikties vertinimo įstaiga, dokumento išdavimo data ir numeris, vienkartinių nesterilių medicininių veido kaukių gamintojas, jo šalis, prekės pavadinimas, modelis (jei toks yra), ištirtos partijos numeris, patvirtinimas, jog dokumente nurodytos vienkartinės nesterilios medicininės veido kaukės buvo ištirtos pagal Europos standarto EN 14683:2019+AC:2019 „Medicininės kaukės. Reikalavimai ir bandymo metodai“ bandymo metodus ir atitinka jo reikalavimus.“

SAM nuomone, Atsakyme-1 Pareiškėjai nurodoma, kaip taisyklingai dėvėti kaukę: „Dėvėdami medicininę kaukę įsitikinkite, kad ji jums tinka ir yra sandari tiek, kad leistų laisvai kvėpuoti. Niekada nenaudokite vienkartinės kaukės kelis kartus, o jai sudrėkus – pakeiskite kita“ – rašoma oficialiame Pasaulio sveikatos organizacijos internetiniame puslapyje“;

7.1.4. SAM, *atsižvelgdama į Seimo kontrolieriaus prašymą, 2021-03-24 raštu Nr. (10.2.3.4Mr-412)10-1919 „Dėl informacijos apie medicininės kaukes“ kreipėsi į Valstybinę akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos*“ (toliau citatose ir tekste vadinama – Akreditavimo tarnyba).

Akreditavimo tarnyba SAM informavo, kad „medicininės kaukės yra priskiriamos medicinos priemonių (prietaisų) (toliau – medicinos priemonė) kategorijai“, medicinos priemonių saugos reikalavimus, atitikties vertinimą ir pateikimo rinkai reikalavimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas (toliau citatose ir tekste vadinama – Įstatymas). Vadovaujantis Įstatymo 59¹ straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos rinkai gali būti tiekiamos ir platinamos tik Įstatymo ir Medicinos priemonių reglamento reikalavimus atitinkančios medicinos priemonės. Į Medicinos priemonių reglamentą perkeltos 1993-06-14 Tarybos direktyvos 93/42/EEB dėl medicinos prietaisų nuostatos.

Įstatymo 59¹ straipsnio 1 dalyje ir 59² straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *sveikatos apsaugos ministras išskirtiniais atvejais, kai nėra būtinų lygiaverčių ar alternatyvių Medicinos priemonių reglamento reikalavimus atitinkančių medicinos priemonių, gali leisti teikti Lietuvos Respublikos rinkai ir pradėti naudoti medicinos priemones, kurioms nebuvo pritaikytos Medicinos priemonių reglamento atitikties įvertinimo procedūros, tačiau tos medicinos priemonės reikalingos sveikatos apsaugai užtikrinti.*

Pasaulyje kilus COVID-19 ligos pandemijai ir rinkoje pradėjus trūkti Medicinos priemonių reglamento reikalavimus atitinkančių medicinos priemonių, sveikatos apsaugos ministras, vadovaudamasis Įstatymo suteiktais įgaliojimais, *2020-03-12 įsakymu Nr. V-334* „Dėl medicinos priemonių (prietaisų) teikimo į Lietuvos Respublikos rinką ir naudojimo valstybės lygio ekstremaliosios situacijos visoje šalyje dėl naujojo koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės laikotarpiu“ (toliau – Įsakymas Nr. V-334) *leido teikti į Lietuvos rinką ir naudoti Medicinos priemonių reglamento reikalavimų neatitinkančias vienkartines nesterilias medicininės kaukes.*

Atsižvelgiant į pagerėjusią medicinos priemonių pasiūlą rinkoje ir siekiant užtikrinti, kad būtų teikiamos tik saugios, taikomus reikalavimus atitinkančios medicinos priemonės, *2021-02-11 sveikatos apsaugos ministro Įsakymas Nr. V-334 buvo pakeistas.* Siekiant išvengti galimo Medicinos priemonių reglamento reikalavimus atitinkančių medicininių veido kaukių trūkumo buvo *leista teikti į rinką nesterilias vienkartines medicininės veido kaukes, kurios neatitinka Medicinos priemonių reglamento reikalavimų, tačiau buvo patikrintos, ar atitinka Europos standartą EN 14683:2019+AC:2019 „Medicininės kaukės. Reikalavimai ir bandymo metodai“.* Šie pakeitimai įsigaliojo 2021-02-22.“

„Akreditavimo tarnybai teisės aktais pavesta vykdyti medicinos priemonių rinkos priežiūrą, kurios metu kontroliuojama, ar teikiamos į rinką medicinos priemonės atitinka Medicinos priemonių reglamento reikalavimus. Pažymima, kad *Akreditavimo tarnyba, atsižvelgdama į Įsakyme Nr. V-334 nustatytas išimtis, medicininių veido kaukių kontrolės atlikti negalėjo, nes*

šiomis išimtimis buvo suteikta teisė teikti į rinką Medicinos priemonių reglamento reikalavimų neatitinkančias medicinines veido kaukes.

Akreditavimo tarnyba 2020–2021 metais gavo nemažai paklausimų dėl medicininėms veido kaukėms taikomų reikalavimų, tačiau *skundų dėl medicininių veido kaukių žalos sveikatai Akreditavimo tarnyba nėra gavusi*. Duomenų apie galimai vykstančius ginčus teisme taip pat neturi.“

„Akreditavimo tarnyba duomenų apie medicinos priemonių vartotojų grupes nerenka, todėl duomenų apie atskiroms vartotojų grupėms keliamas rizikas ar pavojus neturi. Iš medicinos priemonių reglamentavimo pusės rizika dėl medicininių veido kaukių naudojimo visoms vartotojų grupėms gali būti susijusi su šių medicinos priemonių netinkamu naudojimu ir gamintojo nurodymų nesilaikymu. Medicininės veido kaukės yra vienkartinio naudojimo, todėl neturi būti naudojamos pakartotinai. Medicininės veido kaukės geba sugerti iškvėpiamo oro drėgmę, todėl kaukei sudrėkus, labai svarbu neliesti kaukės korpuso, nusiėmus kaukę dezinfekuoti rankas, dėvėti kaukę, dengiančią dėvėtojo nosį ir burną ir nelaikyti kaukės kabančios po dėvėtojo kaklu“;

7.1.5. SAM „nagrinęjant Pareiškėjos Prašymą-1 į Akreditavimo tarnybą nesikreipė, kadangi Pareiškėja nepateikė pretenzijų ar skundo, kitų duomenų dėl medicininių kaukių kokybės ir su tuo susijusios Pareiškėjos sveikatos būklės pablogėjimo ar sveikatos sutrikimų“;

7.1.6. „Papildoma informacija apie medicininių kaukių žalą nebuvo teikta, kadangi Pareiškėjai buvo pateikta išsami informacija, paremta mokslinių publikacijų, PSO, ECDC mokslu paremtomis rekomendacijomis. SAM tuo metu neturėjo papildomos moksliškai patvirtintos informacijos dėl kaukių daromos žalos žmonių sveikatai ir gyvybei“;

7.1.7. „Papildoma informacija Pareiškėjai pateikta Ministerijos 2021-04-06 raštu Nr. 4-798 „Dėl papildomos informacijos apie medicinines veido kaukes“, kuri buvo gauta iš Akreditavimo tarnybos“ 2021-03-26 raštu Nr. D2-5118-(1.11) (toliau vadinama – Atsakymas-3).

Atsakyme-3 nurodyta: „SAM, vykdydama Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2021-03-09 rašte Nr. 4D-2021/1-171-303/3D-662 [...] pavedimą, teikia informaciją apie medicinines veido kaukes, kurią SAM pateikė Akreditavimo tarnyba 2021-03-26 raštu Nr. D2-5118-(1.11) „Dėl informacijos apie medicinines kaukes“ (rašto turinys – šios pažymos 7.1.4 papunktyje);

7.2. dėl Skundo-2.

7.2.1. SAM „remdamasi publikuotais tyrimų duomenimis, išsamiai atsakė į Pareiškėjos klausimus ir paaiškino, kad *medicininės kaukės dėvėjimas nesukelia acidozės*. Rašte aiškiai nurodoma, kad: „Literatūroje yra aprašyti tik keli atvejai, kai žmonės, kurie dėvėjo respiratorius, kartais juto nedidelį galvos skausmą ar svaigimą, kurį jie siejo su šios apsaugos priemonės dėvėjimu. [...]“

„Savo Atsakymu-2 SAMnei Pareiškėjai, nei jos šeimai žalos nesukėlė ir galimybių ginti šeimos sveikatos ir teisių, neapribojo. Pastebėtina tai, kad duomenų, jog būtų priešingai, Pareiškėja nepateikia.

Pastebėtina ir tai, kad TGIĮ nustato asmenų teisę gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir kitų subjektų, vardijamų šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje, informaciją, nurodytą šio įstatymo 5 straipsnyje (informacija apie SAM veiklą), ir dokumentus, kuriais jos disponuoja ar (ir) kuriuos tvarko vykdydamos įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatytas funkcijas, įgyvendinimo priemonės ir tvarką. Remiantis dokumento apibrėžimu, pateiktu šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, dokumentu laikoma institucijos veikloje užfiksuota informacija ar jos dalis, nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, įskaitant registro duomenis, registro informaciją, registrai pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, valstybės informacinės sistemos duomenis.

Šiuo atveju, SAM Pareiškėjai teikė informaciją, kuri paremta mokslinių publikacijų, PSO, ECDC mokslu paremtomis rekomendacijomis, o ne TGIĮ nurodyto pobūdžio informaciją ar dokumentus, SAM šio įstatymo pažeidimo nepadarė.

Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėja nurodo, kad SAM pažeidė Lietuvos Respublikos

Konstitucijos 5, 18, 19, 25 straipsnius ir kitus teisės aktus (nėra aišku kokius), pažymėtina tai, kad teisės aktų nuostatų išvardijimas ir Pareiškėjos subjektyvios nuomonės, nepateikiant objektyvių duomenų, pateikimas, turėtų būti vertinamas tik kaip Pareiškėjos subjektyvi nuomonė dėl jai pateikto atsakymo. Duomenų, kad SAM būtų pažeidusi Pareiškėjos nurodomų teisės aktų nuostatas, SAM neturi“;

7.2.2. „Teisės aktai nenustato pareigos SAM numeruoti atsakymų į pareiškėjų užduodamus klausimus. Atsakymai į gyventojų prašymus SAM ir jai pavaldžiose įstaigose rengiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 „Dėl Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Prašymų nagrinėjimo taisyklės). „Šio nutarimo 35.4 punktą numato, kad atsakymai į gyventojų prašymus gali būti parengti laisva forma“;

7.2.3. „Manytina, kad Atsakymas-2 į Prašymą-2 buvo išsamus ir korektiškas. Pareiškėja turi teisę analizuoti SAM raštu pateiktus atsakymus ir laisvai reikšti nuomonę.

Nenustatyta, kad Atsakyme-2 į Prašymą-2 būtų įžeistas Pareiškėjos orumas, taip pat nepažeisti tarnybinės etikos principai. Nemanome, kad Atsakyme-2 į paklausimą pateikta informacija „Jei Jūsų gydytojas nustatė, kad dėl sveikatos būklės ar neįgalumo negalite dėvėti medicininės kaukės, siūlome dėvėti apsauginį veido skydelį“ įžeidžia Pareiškėjos orumą, kadangi tokia rekomendacija įtvirtinta Nutarime Nr. 1226“;

7.2.4. „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007-10-23 įsakymu Nr. V-864 „Dėl Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijoje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo SAM taisyklių 46 punktu, atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba SAM siunčiamame pranešime apie asmens ar jo atstovo prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant, kad, jei asmuo nesutinka su SAM atsakymu, jis gali pateikti skundą Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo rašto įteikimo jam dienos Lietuvos administracinių ginčų komisijai [...] arba Vilniaus apygardos administraciniam teismui [...].

Šiuo atveju, Pareiškėjai buvo pateikta jos prašoma informacija, o ne atsisakymas suteikti informaciją, todėl, vadovaujantis aukščiau nurodyta teisės akto nuostata, SAM, teikdama informacinio pobūdžio raštą, pareigos nurodyti šio rašto apskundimo tvarkos, neturėjo“;

7.2.5. SAM „įvertinusi Atsakymo-2 į Prašymą-2 turinį, nenustatė, kad būtų įžeistas Pareiškėjos orumas, asmeninės jos ir jos šeimos teisės, pažeisti tarnybinės etikos principai“;

7.2.6. „Papildoma informacija Pareiškėjai nebuvo teikta, kadangi visa prašyta informacija pateikta ginčijamuose atsakymuose.“

Tyrimui reikšmingi Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kiti įstatymai:

8.1. Konstitucijos:

8.1.1. *5 straipsnis* – „[...] Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“;

8.1.2. *19 straipsnis* – „Žmogaus teisę į g.vybę saugo įstatymas“;

8.1.3. *25 straipsnis* – „Žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. [...]“;

8.1.4. *53 straipsnis* – „Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką. [...]“

8.2. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo (TGIĮ):

8.2.1. *3 straipsnis* – „1. Dokumentas – institucijos veikloje užfiksuota informacija ar jos dalis,

nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, įskaitant registro duomenis, registro informaciją, registruoti pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, valstybės informacinės sistemos duomenis. [...] 5. Informacija – žinios, kuriomis disponuoja institucija, vykdydama viešąsias funkcijas. [...]“;

8.2.2. *4 straipsnis* – „1. Institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus. [...]“;

8.2.3. *6 straipsnis* – „1. Institucija, teikdama dokumentus, vadovaujasi šiais principais: 1) dokumentų išsamumo – pareiškėjui turi būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jo prašymo turinį atitinkantys dokumentai; 2) dokumentų tikslumo – pareiškėjui teikiami dokumentai turi atitikti institucijos disponuojamus dokumentus; 3) teisėtumo – institucijos veiksmai teikiant dokumentus grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais norminiais teisės aktais; 4) objektyvumo – institucijos darbuotojai, teikdami dokumentus, turi būti nešališki ir objektyvūs; 5) pagalbos – pareiškėjams teikiama pagalba įgyvendinant teisę gauti dokumentus; 6) dokumentų prieinamumo – sudaromos palankios sąlygos pareiškėjams naudoti dokumentus neatsižvelgiant į jų veiklos tikslus ir teisinę formą, o prireikus nustatomos tik būtiniausios teisinės, techninės ir (arba) finansinės dokumentų teikimo pareiškėjams sąlygos [...]“;

8.2.4. *18 straipsnis* – „1. Dokumentai pareiškėjui teikiami tokio turinio ir tokiu formatu, kurie naudojami institucijoje ir kurie nereikalauja papildomo dokumentų adaptavimo, apdorojimo ar kitokio perdirbimo. Jeigu parengtinis dokumentų ar dokumentų rinkinių turinys ar formatai nebeatitinka pareiškėjų, kurie nuolat kreipiasi tų pačių dokumentų, poreikių, institucija pritaiko turinį ir (arba) formatą pagal pareiškėjų poreikius[...]. 2. Iš institucijos negali būti reikalaujama tvarkyti dokumentų vien dėl to, kad pareiškėjas galėtų juos pakartotinai naudoti. 3. Jeigu pareiškėjas prašo dokumentų, kurių tam tikra dalis priklauso dokumentams, nustatytiems šio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje, teikiama tik ta dokumentų dalis, kuri nėra nustatyta šio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje. [...]“

8.3. *Viešojo administravimo įstatyme* (toliau vadinama – VAI) nustatyta:

8.3.1. *3 straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...]“

8.3.2. *11 straipsnis* – „1. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles. [...] 4. Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme ar skunde išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl prašyme ar skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui. [...]“

8.3.3. *12 straipsnis* – „4. Viešojo administravimo subjektas motyvuotai gali prašyti kito viešojo administravimo subjekto pateikti dokumentus, informaciją ar nuomonę pagal kompetenciją, kurių reikia administraciniam sprendimui priimti, arba tarnybinės pagalbos. [...]“

8.4. *Sveikatos sistemos įstatymo* (Įstatymas):

8.4.1. *2 straipsnis* – „1. **Asmens sveikatos priežiūra** – valstybės licencijuota fizinių ir juridinių asmenų veikla, kurios tikslas – laiku diagnozuoti asmens sveikatos sutrikimus ir užkirsti jiems kelią, padėti atgauti ir sustiprinti sveikatą. [...] 28. **Sveikata** – asmens ir visuomenės fizinė,

dvasinė ir socialinė gerovė. [...]“;

8.4.2. *59¹ straipsnio 1 dalis* – „1. Lietuvos Respublikos rinkai gali būti teikiamos ir platinamos tik medicinos priemonių saugos techninių reglamentų, kuriuos tvirtina sveikatos apsaugos ministras, reikalavimus atitinkančios medicinos priemonės (šio straipsnio 4 dalyje nurodytos medicinos priemonės taip pat turi būti įregistruotos šio straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka). Sveikatos apsaugos ministras išskirtiniais atvejais, kai nėra būtinų lygiaverčių ar alternatyvių medicinos priemonių saugos techninių reglamentų reikalavimus atitinkančių medicinos priemonių, ***gali leisti teikti Lietuvos Respublikos rinkai medicinos priemones, kurioms nebuvo pritaikytos medicinos priemonių saugos techninių reglamentų atitikties įvertinimo procedūros, tačiau tos medicinos priemonės reikalingos sveikatos apsaugai užtikrinti.*** 2. Medicinos priemonių pateikimo rinkai, platinimo reikalavimus nustato šis įstatymas ir sveikatos apsaugos ministro ar jo įgaliotos institucijos patvirtinti teisės aktai“;

8.4.3. *59² straipsnio 2 dalis* – „1. Lietuvos Respublikoje galima pradėti naudoti tik šio įstatymo 59¹ straipsnio 1 dalyje nurodytus reikalavimus atitinkančias medicinos priemones. 2. Medicinos priemonės turi būti naudojamos šio įstatymo ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka. Sveikatos apsaugos ministras išskirtiniais atvejais, kai nėra būtinų lygiaverčių ar alternatyvių medicinos priemonių saugos techninių reglamentų reikalavimus atitinkančių medicinos priemonių, ***gali leisti pradėti naudoti medicinos priemones, kurioms nebuvo pritaikytos medicinos priemonių techninių saugos reglamentų atitikties įvertinimo procedūros, tačiau tos medicinos priemonės reikalingos sveikatos apsaugai užtikrinti***“;

8.4.4. *62 straipsnis* – „1. Ministerijos, kitos Vyriausybės įstaigos pagal kompetenciją: [...] 13) kontroliuoja, kaip juridiniai ir fiziniai asmenys laikosi Sveikatos priežiūros įstatymų [...]“;

8.4.5. *75 straipsnis* – „1. Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos yra Vyriausybės įsteigta įstaiga. Vyriausybė paveda Sveikatos apsaugos ministerijai įgyvendinti jos, kaip savininkės, teises ir pareigas (išskyrus sprendimo dėl Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos reorganizavimo ir likvidavimo priėmimą, kurį priima Vyriausybė). Tarnyba yra iš valstybės biudžeto ir kitų valstybės pinigų fondų išlaikoma biudžetinė įstaiga. 2. Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos: 1) dalyvauja formuojant valstybės politiką [...] medicinos priemonių atitikties reikalavimams vertinimo, sveikatos priežiūros paslaugų kokybės, pacientų saugos srityse ir ją įgyvendina; [...] 5) vykdo sveikatos apsaugos ministro įgaliotos institucijos valdymo funkcijas medicinos priemonių atitikties įvertinimo srityje; [...] 8) registruoja pateikiamas rinkai medicinos priemones, išduoda pažymėjimus, suteikiančius asmenims teisę atlikti medicinos priemonių techninės būklės tikrinimą, taip pat laisvos prekybos pažymėjimus; [...] 10) ***vykdo medicinos priemonių valstybinę priežiūrą***; [...]“.

8.5. *Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnis*: „1. Pagrindiniai valstybės tarnautojų veiklos ir tarnybinės etikos principai yra šie: [...] 8) *sąžiningumas ir nešališkumas*. Valstybės tarnautojas privalo būti objektyvus, priimdamas sprendimus vengti asmeniškumų; išklausti ir pateikti tokią informaciją, kuri padėtų asmeniui priimti tinkamiausią sprendimą; nedemonstruoti savo simpatijų ar antipatijų ir išskirtinio dėmesio atskiriems asmenims ar jų grupėms; [...] 10) *pagarba žmogui ir valstybei*. Valstybės tarnautojas privalo gerbti žmogų ir pagrindines jo teises ir laisves, valstybę, jos institucijas ir įstaigas, laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų ir vykdyti teismų sprendimus; [...] 13) *teisingumas*. Valstybės tarnautojas privalo vienodai tarnauti visiems žmonėms, nepaisydamas tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, religinių įsitikinimų ir politinių pažiūrų; būti teisingas nagrinėdamas prašymus, skundus, pareiškimus, nepiktnaudžiauti jam suteiktomis galiomis; naudoti savo tarnybos laiką efektyviai ir tik tarnybos tikslams; [...]. 2. Valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos vadovas, vadovaudamasis šiame įstatyme įtvirtintais valstybės tarnautojų veiklos ir tarnybinės etikos principais yra atsakingas už tarnybinės etikos politikos formavimą valstybės ar savivaldybės institucijoje, įstaigoje ar įstaigų sistemoje ir kontroliuoja, kaip tarnybinės etikos politika

įgyvendinama.“

8.6. *Civilinio kodekso 2.24 straipsnyje* nustatyta: „1. Asmuo turi teisę reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą ir neatitinkančius tikrovės, taip pat atlyginti tokių duomenų paskleidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą. [...]. Preziumuojama, jog paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, kol juos paskleidęs asmuo neįrodo priešingai. [...]. 3. Reikalavimą atlyginti turtinę ir neturtinę žalą nagrinėja teismas, nepaisydamas to, ar tokius duomenis paskleidęs asmuo juos paneigė, ar ne. [...].“

8.7. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

8.7.1. *12 straipsnio 1 dalis* – „Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje.“

8.7.2. *22 straipsnis* – „1. Seimo kontrolierius, atlikęs tyrimą, priima sprendimą: 1) pripažinti skundą pagrįstu; 2) atmesti skundą; 3) nutraukti skundo tyrimą. [...]. 3. Skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia, taip pat kitais šio įstatymo nustatytais atvejais.“

9. Kiti teisės aktai

9.1. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintų Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių* (Prašymų nagrinėjimo taisyklės):

9.1.1. *35 punktas* – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: [...] 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją TGIĮ nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...] 35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys“;

9.1.2. *38 punktas* – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

9.2. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-24 nutarimu Nr. 926 patvirtintuose Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos nuostatuose* (toliau vadinama – SAM nuostatai) reglamentuota:

9.2.1. „1. [...] SAM formuoja valstybės politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, o įstatymų numatytais atvejais – ją įgyvendina Ministrui [...] pavestose valdymo srityse.“

9.2.2. „12. SAM taip pat atlieka šias funkcijas: [...] 12.12. nagrinėja asmenų prašymus ir skundus, susijusius su ministru pavestomis valdymo sritimis; [...] 12.14. atlieka kitas įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų jai pavestas funkcijas.“

9.3. *Sveikatos apsaugos ministro 2011-09-07 įsakymu Nr. V-839 patvirtintų Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie SAM nuostatų* (toliau vadinama – Akreditavimo tarnybos nuostatai):

9.3.1. *2 punktas* – „Tarnybos paskirtis yra organizuoti ir koordinuoti [...] medicinos priemonių atitikties būtiniesiems reikalavimams vertinimo valdymą, naudojamų medicinos priemonių našumą ir efektyvumą, siekiant užtikrinti saugių, efektyvių ir tinkamų sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sąlygas“;

9.3.2. *11 punktas* – „Tarnyba, įgyvendindama veiklos tikslus, atlieka šias funkcijas: [...]

11.28. organizuoja ir *vykdo medicinos priemonių rinkos priežiūrą*: 11.28.1. tikrina gamybos, platinimo, naudojimo vietose esančias medicinos priemones; [...]. 11.39. vykdo pacientų teisių priežiūrą, tiria pacientų skundus [...]. 11.45. pagal savo kompetenciją ir įstatymų bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka teikia informaciją ir kitas paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims; [...].“

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir kitų teismų praktika

10. *Konstitucinio Teismo 2014-05-09 nutarimas* – „Aiškindamas Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalį, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių (Konstitucinio Teismo 2002,-07-11 2005-09-29, 2009-09-02, 2011-06-21 nutarimai), taip pat kad žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata – tai valstybės funkcija (Konstitucinio Teismo 2002-01-14, 2004-01-26, 2005-09-29, 2009-09-02, 2011-06-21 nutarimai).“

11. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) praktika*:

11.1. *LVAT praktikos apibendrinimas, taikant sveikatos apsaugą reglamentuojančias teisės normas (LVAT 2017-11-14 praktikos apžvalga. Administracinė jurisprudencija. 2017, 32, p. 391–484)* – „SAM yra valstybės politiką sveikatos apsaugos srityje organizuojanti viešojo administravimo institucija. SAM veiklos tikslai – formuoti valstybės politiką asmens sveikatos priežiūros srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą (SAM nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-24 nutarimu Nr. 926 (2010-10-13 nutarimo Nr. 1443 redakcija) 9.1 p.). [...]. Atsižvelgdamas į SAM veiklos tikslus, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, jog SAM, įgyvendindama minėtus tikslus, privalo vykdyti Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą konstitucinę valstybės priedermę rūpintis žmonių sveikata (išplėstinės teisėjų kolegijos 2015-12-21 sprendimas administracinėje byloje Nr. 1-7-552/2015, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 30, 2015, p. 48–103). [...].“

11.2. *LVAT 2014-05-28 nutartis administracinėje byloje Nr. A261-610/2014* – „[...] viešojo administravimo subjektas, bet koku būdu gavęs informaciją apie galbūt padarytus pažeidimus, pagal savo kompetenciją turi patikrinti tokią informaciją, ją įvertinti ir reaguoti į ją nuostatų bei kitų teisės aktų nustatyta būdu. Tačiau tai nereiškia, kad VAI, kitų šiam ginčui aktualių teisės aktų taikymo požiūriu atsakovas privalo veikti taip, kaip to prašo besikreipiantys į juos asmenys [...].“

11.3. *LVAT 2016-02-22 nutartis 2016-02-22 administracinėje byloje Nr. A-1150-520/2016* – „[...] atsakovas savo kompetencijos ribose įvykdė pareigą ir pateikė pareiškėjui tinkamą atsakymą, o tai, kad pareiškėjo netenkina skundžiamame atsakyme išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas bei neatitinkantis VAI nuostatų. [...].“

12. Atsižvelgiant į tyrimo metu analizuotą informaciją, teisinį reglamentavimą, išvados bus pateikiamos išskiriant šias dalis:

12.1. dėl Skundo-1;

12.2. dėl Skundo-2.

Tyrimo išvados

Dėl Skundo-1

13. Apibendrinus Skunde-1 Seimo kontrolieriui nurodytas ir šio tyrimo metu nagrinėjamas aplinkybes (pažymos 2.1 punktą ir 3 paragrafą) konstatuotina, Pareiškėja skundžiasi tuo, jog SAM pažeidė jos teises gauti informaciją pagal Prašymą-1 (Pareiškėjos nuomone, jai buvo pateikta

„neprašyta informacija, t. y., pateikta kokia buvo kaukių žala ir daug nuorodų į kitą neprašytą informaciją (straipsnius ir pan., vėlgi apie kaukių žalą, kuri buvo, o ne esama), t. y., SAM pažeidė TGIĮ straipsnį Nr. 6“ ir kt.).

14. Išanalizavus šiam tyrimui aktualų teisinį reglamentavimą ir teismų praktiką (pažymos 8–11 paragrafai), konstatuotina, kad vadovaujantis / remiantis:

14.1. Konstitucija (pažymos 8.1 punktas), Įstatymu (pažymos 8.4 punktas), SAM nuostatais (pažymos 9.2 punktas), Akreditavimo tarnybos nuostatais (pažymos 9.3 punktas) ir teismų praktika (pažymos 10 paragrafas ir 11.1 punktas):

14.1.1. Žmogaus ir visuomenės sveikata (asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė) yra viena svarbiausių visuomenės vertybių, konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata – tai valstybės funkcija, SAM, tarnaudama žmonėms, privalo vykdyti Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą konstitucinę valstybės priedermę rūpintis žmonių sveikata;

14.1.2. SAM vykdo sveikatos apsaugos ministro įgaliotos institucijos valdymo funkcijas medicinos priemonių atitikties įvertinimo srityje, registruoja pateikiamas rinkai medicinos priemonės, vykdo medicinos priemonių valstybinę priežiūrą, nagrinėja asmenų prašymus ir skundus, susijusius su ministru pavestomis valdymo sritimi; Akreditavimo tarnyba organizuoja ir vykdo medicinos priemonių (šiuo atveju – medicininių kaukių) rinkos priežiūrą: tikrina gamybos, platinimo, naudojimo vietose esančias medicinos priemonės; vykdo pacientų teisių priežiūrą, pagal savo kompetenciją ir įstatymų bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka teikia informaciją ir kitas paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims;

14.1.3. Lietuvos Respublikos rinkai gali būti teikiamos ir platinamos tik medicinos priemonių saugos techninių reglamentų, kuriuos tvirtina sveikatos apsaugos ministras, reikalavimus atitinkančios medicinos priemonės, sveikatos apsaugos ministras išskirtiniais atvejais, kai nėra būtinų lygiaverčių ar alternatyvių medicinos priemonių saugos techninių reglamentų reikalavimus atitinkančių medicinos priemonių, gali leisti teikti Lietuvos Respublikos rinkai bei pradėti naudoti medicinos priemonės, kurioms nebuvo pritaikytos medicinos priemonių saugos techninių reglamentų atitikties įvertinimo procedūros, tačiau tos medicinos priemonės reikalingos sveikatos apsaugai užtikrinti;

14.2. VAĮ (pažymos 8.3 punktas), TGIĮ (pažymos 8.2 punktas), Prašymų nagrinėjimo taisyklėmis (pažymos 9.1 punktas) ir teismų praktika (pažymos 11.2 ir 11.3 punktai) – SAM, nagrinėdama Prašymą-1:

14.2.1. turėjo laikytis viešojo administravimo principų bei TGIĮ principų reikalavimų, t. y., Prašymą-1 išnagrinėti pagal SAM kompetenciją ir Prašymo-1 turinį, objektyviai ir nešališkai (pvz., neatsižvelgiant į tai, kiek daug kartų Pareiškėja jau kreipėsi į SAM), į Prašymą-1 atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydama visas Prašymo-1 nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindama Prašymo-1 turinį. Pareiškėjai turėjo būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jos Prašymo-1 turinį atitinkantys informacija (dokumentai), jeigu ja (jais) disponuoja SAM arba kita kompetentinga institucija, arba nurodytos atsisakymo pateikti ją priežastys;

14.2.2. tuo atveju, jeigu SAM neturėjo pakankamai informacijos (žinių, kuriomis disponuoja SAM, vykdydama viešąsias funkcijas) bei duomenų, kuriuos pateikdama Pareiškėjai išnagrinėtų Prašymą-1 laikydamosi išsamumo principo reikalavimų, ji turėjo kreiptis į Akreditavimo tarnybą, prašydama pateikti informaciją pagal kompetenciją (pvz., tarnybinės pagalbos), arba dėl dalies su Prašymo-1 turiniu susijusios informacijos pateikimo Pareiškėjai persiųsti Prašymą-1 pagal kompetenciją Akreditavimo tarnybai (pranešant apie tai Pareiškėjai);

14.2.3. SAM turėjo patikrinti Pareiškėjos pateiktą informaciją, ją įvertinti ir reaguoti į ją teisės aktų nustatytu būdu (neprivalėjo veikti būtent taip, kaip to prašė Pareiškėja). Jeigu SAM įvykdė pareigą ir pateikė Pareiškėjai tinkamus atsakymus, tai, kad Pareiškėjos netenkina SAM išdėstyto

faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog patys SAM atsakymai yra nemotyvuoti ir neteisėti;

14.3. SKĮ (pažymos 8.7 punktas) – skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia.

15. *Nagrinėjamu atveju SAM pareigūnai:*

15.1. išnagrinėję Prašymą-1 pateikė Pareiškėjai Atsakymą-1, kuris neatitiko teisės aktų reikalavimų (pvz., išsamumo principo reikalavimų), nes Atsakyme-1 buvo nurodyti tik moksliniai duomenys, publikacijos apie apsauginių veido kaukių dėvėjimo galimą neigiamą poveikį, įvairių institucijų nuomonės, tačiau nebuvo remtasi konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis ir teisės aktų reikalavimais, pvz., kompetentingos (medicininių priemonių rinkos priežiūrą pagal kompetenciją vykdančios) institucijos oficialiais, įgyvendinant įstatymų reikalavimus, sukauptais medicininės priemonės (kaukių) saugumo duomenimis (pvz., apie išnagrinėtų skundų dėl medicininių kaukių neatitikimo saugos reikalavimams rezultatus, apie taikytas priemones ir kt.), tačiau:

15.2. *šio tyrimo metu atsižvelgė į Seimo kontrolieriaus tarpininkavimą* (jeigu pakankama informacija pagal Prašymo-1 turinį, jos dalimi, SAM nedisponuoja, inicijuoti kompetentingos institucijos informacijos šiais klausimais pateikimą, pateikti papildomą SAM atsakymą Pareiškėjai arba inicijuoti kompetentingos institucijos papildomą atsakymą Pareiškėjai į jos prašymus; pažymos 6.1 punktas), papildomai kreipėsi į kompetentingą instituciją – Akreditavimo tarnybą, t. y., ištaisė Atsakymo-1 trūkumus *ir pateikė Pareiškėjai papildomą Atsakymą-3*, kuriame yra nurodyta išsami papildoma informacija apie medicininių kaukių, tiekiamų Lietuvos rinkai, priežiūrą ir saugą (pažymos 7.1.7 papunktis).

16. Apibendrinus pirmiau nurodytas aplinkybes ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi (skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia), darytina išvada, kad Skundo-1 dėl SAM pareigūnų veiklos (neveikimo) *tyrimas nutrauktinas*.

Dėl Skundo-2

17. Apibendrinus Skunde-2 Seimo kontrolieriui nurodytas ir šio tyrimo metu nagrinėjamas aplinkybes (pažymos 2.2 punktas ir 3 paragrafas) konstatuotina, kad Pareiškėja skundžiasi tuo, jog SAM pareigūnai netinkamai išnagrinėjo jos Prašymą-2, pažeidė jos teises gauti informaciją pagal Prašymą-2, neatsakė į konkrečius klausimus, nesunumeravo atsakymų, nepagrįstai nenurodė Atsakymo-2 apskundimo tvarkos, įžeidė Pareiškėjos orumą, pažeidė tarnybinę etiką („sumenkino Prašymą-2“ paversdama jį „į neva mano emociją“, „toliau neva mane ramina“, „faktinių duomenų reikalavimą permeta ant emocijų, nes Aš moteris“ ir kt.).

18. Atsižvelgus į šio tyrimo metu vartojamų sąvokų apibrėžtis, pateiktas Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje (<https://www.vle.lt>), laikytina, kad:

18.1. acidozė (*acidosis* < lot. *acidus* – rūgštus), „organizmo rūgščių ir šarmų pusiausvyros sutrikimas – organizmo vidinės terpės parūgštėjimas. Prasideda, kai už ląstelės ribų esančiuose skysčiuose ir kraujyje susikaupia per daug rūgščių arba organizmas netenka daug šarmų. [...]. Respiracinė acidozė atsiranda, kai pro plaučius pašalinama mažiau anglies dioksido ir jis kaupiasi organizme: [...] sutrinka plaučių ventiliacinė funkcija (sergant bronchine astma, bronhektazine liga, plaučių emfizema, plaučių uždegimu). Acidozės požymiai: dažnas ir gilus alsavimas (esant metabolinei acidozei), pykinimas, dažnas širdies plakimas, pritemusi sąmonė. Gydoma šalinant acidozę sukėlusias priežastis“;

18.2. „Orumas, teisės saugoma ir ginama asmeninė neturtinė vertybė – žmogaus savigarba, savo vidinės vertės suvokimas. Lietuvoje įstatymai orumo sąvokos neapibrėžia. Orumas gali būti suprantamas ir kaip įgimtas žmogaus vertingumas, nuo gimimo būdingas kiekvienam individui kaip teisės subjektui (žmogaus orumas), ir kaip konkretaus asmens savęs vertinimas, susijęs su doros, intelekto ir išsilavinimo lygiu, turimomis vertybėmis, elgesiu visuomenėje ir savo veiksmais, ypač pareigų aplinkiniams vykdymu, susikurtu socialiniu vertingumu (asmenybės orumas). Žmogaus teisę į orumą garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992), Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (priimta 1950, įsigaliojo 1953, Lietuva ratifikavo 1995), Civilinis kodeksas [...]. ***Teisė į asmenybės orumą yra asmens teisė reikalauti iš visuomenės pagarbos sau, siekti, kad viešojo nuomonė apie jį būtų formuojama objektyvių žinių, atitinkančių tikruosius jo poelgius, pagrindu*** ir kad dorinis asmenybės vertinimas atitiktų tai, kaip asmuo vykdo įstatymų, moralės normų reikalavimus. Orumas turiniu giminingas garbei, bet ***orumas visada siejasi su paties asmens suvokiamu savo vidinės vertės pajautimu ir susikurtu individualiu vertingumu***, o garbė yra teigiamas asmens išorinis socialinis vertinimas, visuomenės pripažįstama pagarba, asmens geras vardas. Orumas pažeidžiamas apie asmenį paskleidus jį įžeidžiančias ir tikrovės neatitinkančias žinias, naudojant prieš jį fizinį ar psichologinį smurtą, kankinimus, kitą žeminančią elgesį ar žeminančias bausmes. Orumas, kaip ir pažeista garbė, ginamas iš esmės tais pačiais pažeistų teisių gynimo būdais: reikalaujant paneigti paskleistas žinias, atlyginti turtinę ir neturtinę žalą.“

19. Išanalizavus šiam tyrimui aktualų teisinį reglamentavimą ir teismų praktiką (pažymos 8–11 paragrafai), konstatuotina, kad vadovaujantis / remiantis:

19.1. Konstitucija (pažymos 8.1 punktas), Įstatymu (pažymos 8.4 punktas), SAM nuostatais (pažymos 9.2 punktas) ir teismų praktika (pažymos 10 paragrafas ir 11.1 punktas):

19.1.1. žmogaus ir visuomenės sveikata (asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė) yra viena svarbiausių visuomenės vertybių, žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata – tai valstybės funkcija, SAM, tarnaudama žmonėms, privalo vykdyti Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą konstitucinę valstybės priedermę rūpintis žmonių sveikata;

19.1.2. SAM vykdo sveikatos apsaugos ministro įgaliotos institucijos valdymo funkcijas medicinos priemonių atitikties įvertinimo srityje, vykdo medicinos priemonių valstybinę priežiūrą, nagrinėja asmenų prašymus ir skundus, susijusius su ministru pavestomis valdymo sritimis;

19.2. VAĮ (pažymos 8.3 punktas), TGIĮ (pažymos 8.2 punktas), Prašymų nagrinėjimo taisyklėmis (pažymos 9.1 punktas) ir teismų praktika (pažymos 11.2 ir 11.3 punktai) – SAM:

19.2.1. nagrinėdama Prašymą-2 turėjo remtis viešojo administravimo principais bei vadovautis TGIĮ nuostatų reikalavimais, t. y., Prašymą-2 išnagrinėti pagal SAM kompetenciją ir Prašymo-2 turinį, objektyviai ir nešališkai, į Prašymą-2 atsakyti laisva forma, aiškiai ir argumentuotai, nurodydama visas Prašymo-2 nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindama Prašymo-2 turinį, pateikdama visą pagal teisės aktus teiktiną Prašymo-2 turinį atitinkančią informaciją (dokumentus – SAM veikloje užfiksuotą informaciją), jeigu SAM ja (jais) disponuoja, arba nurodydama atsisakymo pateikti informaciją, atsakymą į Prašymo-2 (jo dalį) priežastis;

19.2.2. išnagrinėjusi Prašymą-2 Atsakyme-2 būtų turėjusi nurodyti atsisakymo suteikti prašomą informaciją priežastis, Atsakymo-2 apskundimo tvarką tik tuo atveju, jeigu informacija pagal Prašymo-2 turinį (jos dalis) Atsakyme-2 būtų buvusi nepateikta;

19.2.3. turėjo reaguoti į Pareiškėjos pateiktus klausimus teisės aktų nustatytu būdu (neprivalėjo veikti būtent taip, kaip to prašė Pareiškėja). Jeigu SAM įvykdė pareigą ir pateikė Pareiškėjai tinkamą atsakymą, tai, kad Pareiškėjos netenkina SAM išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats SAM atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas;

19.3. Valstybės tarnybos įstatymu (pažymos 8.5 punktas) – SAM valstybės tarnautojai privalo

įgyvendinti sąžiningumo ir nešališkumo, pagarbos žmogui, teisingumo principų reikalavimus, t. y., būti objektyvūs, priimdami sprendimus vengti asmeniškumą, išklausti ir pateikti tokią informaciją, kuri padėtų asmeniui priimti tinkamiausią sprendimą; nedemonstruoti savo simpatijų ar antipatijų, vienodai tarnauti visiems žmonėms, nepaisydami lyties, socialinės padėties, ir kt., būti teisingi nagrinėdami prašymus, skundus, pareiškimus, nepiktnaudžiauti jiems suteiktomis galiomis ir kt.

20. Apibendrinus 18 ir 19 paragrafų išvadas, konstatuotina, kad ***nagrinėjamu atveju SAM pareigūnai:***

20.1. ***nustatyta tvarka išnagrinėjo Prašymą-2***, iš esmės atsakė į Pareiškėjos keliamus klausimus, susijusius su galimybe normaliomis sąlygomis dėvint medicininės kaukes susirgti acidoze ir pan. (pažymos 5.3 punktas), be kita ko, pažymėdami, kad „Normaliomis sąlygomis medicininės kaukės dėvėjimas tokių požymių ar acidozės nesukelia, nes kaukė turi pakankamai gerą pralaidumą orui“ (pažymos 5.4 punktas), pagrįstai (vadovaudamiesi Prašymų nagrinėjimo taisyklių reikalavimais) Atsakymą-2 pateikė laisva forma, t. y., nenumėdžiodami atsakymų, kaip to reikalavo Pareiškėja, pagrįstai Atsakyme-2 nenurodė jo apskundimo tvarkos (nebuvo Prašymo nagrinėjimo taisyklėse nustatytų sąlygų, kurioms esant apskundimo tvarkos nurodymas būtų buvęs privalomas, t. y., SAM neatsisakė pateikti Pareiškėjos prašomos informacijos);

20.2. pateikė išvadą dėl Atsakymo-2 turinio atitikimo tarnybinės etikos reikalavimams (pažymos 7.2.3 ir 7.2.5 papunkčiai).

21. Apibendrinus pirmiau nurodytas aplinkybes ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, darytina išvada, kad Skundas-2 dėl SAM pareigūnų veiklos (neveikimo) ***atmestinas***.

22. Kartu Seimo kontrolierius atkreipia:

22.1. ***SAM pareigūnų dėmesį***, kad jie galimai nepagrįstai vertino, ar Atsakymu-2 buvo pažeistas Pareiškėjos orumas (pažymos 7.2.3 ir 7.2.5 papunkčiai), nes tai – Pareiškėjos savęs vertinimas, siejamas su paties asmens suvokiamu savo vidinės vertės pajautimu ir susikurtu individualiu vertingumu;

22.2. ***Pareiškėjos dėmesį*** į tai, kad asmens orumas, prireikus, ginamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.24 straipsnyje nustatyta tvarka (pažymos 8.6 punktas).

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

23. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo-1 dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo) tyrimą nutraukti.

24. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą-2 dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo) atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

25. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius ***Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrui*** rekomenduoja ateityje, teikiant atsakymus asmenims į jų prašymus, vengti vertinimų, ar buvo pažeistas asmens orumas, asmenų prašymų emocinių apibūdinimų ir teiginių, galinčių sudaryti asmeniui prielaidas SAM oficialų atsakymą vertinti kaip asmens emocinės būklės įvertinimą, orumo įžeidimą, žeminimą dėl lyties ir pan.

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y. ne vėliau kaip per 30 dienų nuo rekomendacijos gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas